

משרדי הממשלה

I. האוצר

א. החשב הכללי

א. פעולות הביקורת

1. תא הביקורת הקבוע במשרד החשב הכללי המשיך בבדיקת החשבונות והמסמכים הן מבחינה חשבונית והן תוך מגמה לבדוק את הפעולות הנעשות במסגרת תקציבי הממשלה. הביקורת הקיפה את החומר השוטף, את מערכת הספרים, שלא נסגרו, ודינים וחשבונות זמניים.

2. מאז מאי 1951 הנהיג החשב הכללי בהדרגה את שיטת המיכון לחשבונות התקציביים. שיטה זו איפשרה את החשת הקצב בעריכת הסיכומים והדוחות החודשיים הזמניים, אך עדיין לא השפיעה על הכנת הדוחות השנתיים הסופיים במועדם. אגב הביקורת עמדנו על הצורך בשיפורים מסוימים בהכנת החומר לפעולות המיכון, והחשב הכללי שוקד על הגשתם.

3. בדקנו את הגבייה ואת הרישום של תשלומים על חשבון הלוואות, שניתנו בתקופת המנדט והמגיעות לממשלת ישראל בהתאם להסכם עם הממלכה המאוחדת. המגרעות, שביקורתנו העלתה בסדרי הרישום, תוקנו בינתיים בחלקם הגדול.

4. מדור מיוחד של החשב הכללי מרכז את הטיפול במשכורות של עובדי הממשלה על-ידי גליונות משכורת הנערכים לפי שיטת המיכון. על אף המאמצים, שהשקיע החשב הכללי להצלחת מיכון גליונות התשלום, יש הפרעות רבות מחמת השינויים הרבים החלים מתקופה לתקופה בחישוב המשכורת עקב התנודות בדירוג ובתוספות, בפרט בתוספת היוקר. הבעיות הכרוכות בכך שימשו חומר לביקורתנו.

5. לא הושלמו עדיין, על אף הנהגת המיכון, הרישומים בכרטיסים האישיים של עובדי המדינה לשנות 1950/51 ו-1951/52.

6. בראשית 1951 הונהגו 'בולי שירות' לשימוש בידי משרדי הממשלה לשם משלוח דבריי הדואר. הצבענו על אי יעילות, בזבוז מטבע חוץ וכוח אדם, שנגרמו על ידי הסדר זה. במאי 1952 הופסק השימוש בבולי שירות. עדיין נמשך טיפולנו בחשבונות הקשורים בהחזרת בולי שירות, שלא השתמשו בהם.

7. בדקנו את ניהול ספרי הקופה אצל גוברי המשנה. הצבענו על כפילות העבודה בשיטה הנהוגה כעת. חלק מהליקויים הטכניים תוקן.

8. בפברואר 1952 הוציא האוצר מעות-נייר בערכים של חמישים ומאה פרוטה. חלק נושא את הציון 'הצעת מטבע חוקית'. הצענו ייצור בסיס חוקי להוצאת מעות-הנייר. הצעת החוק למטרה זו הונחה עתה על שולחן הכנסת.

ב. ליקויים שלא תוקנו או לא הוסברו כראוי

1. מקדמות ופקדונות

ביקורתנו העלתה, שהליקוי, שנוצר בדוח השנתי מס. 2 (עמוד 18 סעיף ב') – תשלומי הוצאות ללא תקציב – לא פסק, ובשניים מהמקרים שהזכרנו בו – שכר דירה ומשלחת פועלים

להכשרה מקצועית - ההוצאות עדיין זקופות על חשבון מקדמות. הביקורת העלתה כמה מקרים נוספים מסוג זה.

מאידך גם מספר חשבוניות פקדונות, שאת יתרותיהם היה צריך להעביר לזכות הכנסות, נשאר עדיין פתוחים, ביניהם זיכויים משנת 1948.

2. רישום הוצאות כמקדמות

(א) מתוך סכום של 150,000 ל"י, שאושר בשנת 1950/51 למשרד הבריאות למטרת רכישת ציוד רפואי ומשקי, נרשמו לחובת חשבון עובר ושב (מקדמות) כמה אלפי לירות תמורת תרופות וציוד, שכבר סופקו לבתי חולים אחדים. את הסכומים האלה היה צריך להעביר לחובת תקציבי בתי החולים ולא לחשבון המקדמות. העברת התמורה לא נעשתה עד כה, ובשנת הכספים 1951/52 נרשמו סכומים נוספים לחובת חשבון המקדמות.

(ב) בחשבון מקדמות שבספרי האוצר רשומה עדיין מקדמה בסך -18,680 ל"י, המהווה תשלום בעד בית, שנרכש בשנת 1949 בשביל אחת מציריותיו בחו"ל. מלבד זה רשום סכום של -7,000 ל"י בחשבון מקדמות, ששולם בשנת 1949 בקשר לרכישת בית בארץ בשביל הממשלה. הסיבה להסדר זה הייתה בשני המקרים, שחוגים בחו"ל הבטיחו תרומות לשם רכישת הבתים, אך ההבטחות לא קוימו במלואן. כך נשארו שתי הקניות האלה בלי תקציב מאושר.

3. קרן להרחבת האישפוז

בחודש פברואר 1948 נוסדה קרן, שבה השתתפו הסוכנות היהודית, הוועד הלאומי וקרן נכות של קופ"ח, שמטרתה הייתה הרחבת האישפוז בארץ. סכום ההשתתפות של הוועד הלאומי בסך -5,000 ל"י בקרן זו נוקף לזכות האוצר, שהוסיף בסוף שנת 1948 עוד -5,000 ל"י על חשבון תקציב משרד הבריאות לקרן הזאת. באפריל 1950 הוחלט לחסל את הקרן. אולם עד היום לא גובה הסכום הנ"ל. החשב הכללי הודיע, שהוא מטפל בגבייתו.

4. תשלום בלי חוזה

בנובמבר 1950 שילם החשב הכללי לעיריית תל-אביב -25,000 ל"י על חשבון השתתפות הממשלה בהוצאות הקמת המחנה למפוני העיר העתיקה ביפו, שבהקמתו היו צריכות להשתתף עיריית תל אביב-יפו והסוכנות היהודית. עדיין לא נערך חוזה בין הגורמים המשתתפים במפעל זה.

5. ביקורת על הודעות הבנקים

הביקורת העלתה מקרים, שבהם רשם החשב הכללי סכומים בספריו לפי הודעות זיכוי או חיוב, שנתקבלו מהבנקים, בלא לבדוק מקורם את נכונותן. במקרים, שהבאנו לתשומת לבו, גבה החשב הכללי את ההפרשים, שהניעו לאלפי לירות. אף לא נוהל על ידי החשב הכללי רישום המאפשר חישוב ריבית, אלא הוא הסתמך בזה על ההודעות של הבנקים. החשב הכללי שוקד על תיקון הליקוי, ושיפורים מסוימים כבר הושגו.

6. הלוואה למפעל שניזוק במלחמת השחרור

ביוני 1950 ניתנה למפעל, שניזוק במלחמת השחרור, הלוואה בסכום של -10,000 ל"י. הביקורת קבעה, שבחוק התקציב לשנת 1951/52 לא נכללה ההקצבה לתשלום זה. לא נרשמה משכנתא לטובת האוצר, כפי שנקבע בתנאי ההלוואה.

7. קרן פקדון והלוואה

לפי חוק 'קרן פקדון וקרן הוצאה (תוספת יוקר) תשי"א-1950, שפורסם בספר החוקים (מס. 32 עמ' 65 מיום י"ב שבט תשי"א-30.1.1950), היה על המעבידים להכניס שליש מסכום הפחתת

משכורת עובדיהם לקרן פקדון עד בירור מדד המחירים, ואילו יתר שני השלישים היה עליהם לשקף בהחלת מחירי תוצרתם ושירותיהם. אם זה לא נעשה, רשאי השר לצוות על המפעל לשלם את השווי של שני השלישים הללו לקרן הוולה. כספי קרן הוולה היו צריכים לשמש בידי שר האספקה והקיצוב 'למתן סיוע לשם הוולת מצרכים ושירותים חיוניים'.

הביקורת העלתה כמה ליקויים בביצוע הפעולה הזאת.

(א) רק לחלק מהמפעלים, שלא שיקפו את הפחתת השכר בהחלת מחירי תוצרתם, נשלחו צווים כנ"ל על סך הכל של -150,000 ל"י, ורק חלק מאלה שקיבלו את הצווים, שילמו את הסכום מים שנדרשו מהם. היו מקרים, שהמפעלים שילמו רק סכום על חשבון, בלא שנדרשו לשלם את העודף. הסכום הכולל של הגבייה מהמפעלים, שנשלחו להם צווים, הגיע ל-20,000 ל"י בקירוב.

(ב) לא הוחלט על השימוש בכספים אלה שנגבו, וסכומיהם רשומים בספרי האוצר בין הפקדונות. אחרי חיסול משרד האספקה והקיצוב לא היה עוד שום טיפול לא בגבייה ולא בכספים שנגבו. הסמכויות של שר האספקה והקיצוב, שהוענקו לו לפי החוק הנ"ל, לא הועברו לשר המסחר והתעשייה, וגם תביעות להחזרת כספים, ששולמו תוך מחאה, נשארו בלא טיפול.

(ג) אחרי גמר בירור מדד המחירים הוחזרו, במידת האפשר, לעובדים, שעל שמם הוכנסו תשלומי שליש ההפחתות לקרן הפקדון, 87.5% מהסכום, שהפקיד כל אחד. סכומי ההפרש של 12.5%, שהיו מיועדים לכיסוי הוצאות הקרן, נשארו בידי האוצר בחשבון הפקדונות.

8. פיתוח הנגב

בשנת תשי" הוקמה 'ועדת הנגב', שפעלה במשרד ראש הממשלה. עם הקמת מינהל הפיתוח במסגרת משרד החקלאות והפיתוח באוקטובר 1951 עברו סמכויות ועדת הנגב לידי אנף הערבה. בסוף יוני 1952 עבר מינהל הפיתוח על כל אנפיו לפיקוחו של שר האוצר. העברת הטיפול בפיתוח הנגב ממשרד למשרד גרמה עיכובים וקשיים גדולים, ולא היה בידי החשב הכללי לבדוק את המסמכים המתייחסים לפעולות אלה. המסמכים נתקבלו בחלקם באיחור של למעלה משנה. זה חל במיוחד על דוחות ומסמכים המתייחסים למקדמות בעשרות אלפי לירות, שניתנו למוסדות ולאנשים שונים על חשבון שירותים והספקת חומרים.

9. ניהול ספרי המלאי

על סמך ביקורת ספרי המלאי של משרדי הממשלה הצבענו על ליקויים שונים ברישום המלאי. הצענו הצעות לתיקונם, הואיל וההוראות הקיימות אינן מגדירות די צורכן את המקרים של רכישות, שיש לרשום אותן בספרי המלאי; אין אפוא פיקוח מספיק על תנועות סחורה וחומרים, בפרט על תנועת אותן הסחורות העוברות לשימוש מידי או לצורכי ייצור ועבודה.

ב. מס הכנסה

1. הביקורת עסקה בבדיקת חוקיות הפעולות של משרדי מס הכנסה, נכונות השומות מבחינה חשבונית ועניינית וביעילות הגבייה; כן טיפלה בבדיקה שיטתית של בעיות כלליות הקשורות בשטחי פעולה אלה.

2. בעקבות הצעתנו (ראה דוח שנת מס. 2, עמ' 22) מונתה בשנת 1952 ועדה בין-משרדית, בצירוף מומחים, למציאת דרכים לביצוע שיטת המיכון בהנהלת החשבונות של משרדי מס הכנסה.

3. מספר ניכר של ליקויים, שעליהם הצבענו במשך השנה הנסקרת, באו על תיקונם, מהם ליקויים שנקבעו בתחום המינהלי, מהם ליקויים שנקבעו על יסוד בדיקה עניינית של תיקי הנשומים.